

5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Yer Temelli Eğitim Bağlamında İncelenmesi*

Examination of 5th Grade Social Studies Textbooks in the Context of Place-Based Education

Esra EKERBİÇER¹ Hüseyin ÇALIŞKAN²

Geliş Tarihi (Received): 15.09.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 05.05.2025

Yayın Tarihi (Published): 15.06.2025

Öz: Bu çalışma sosyal bilgiler öğretim programında 5. sınıf düzeyinde yer verilen kazanımların ve ders kitaplarında bu kazanımlara karşılık gelen etkinliklerin yer temelli eğitim (YTE) yaklaşım bağlamında incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemi temeline dayanan betimsel analiz çalışmasıdır. Çalışmanın veri kaynağını devlet ve özel yayınevi tarafından hazırlanmış 5. sınıf düzeyindeki iki sosyal bilgiler ders kitabı ve 2018 sosyal bilgiler öğretim programı oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi, verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda 5. sınıf düzeyinde yer alan 33 kazanım içinden 18 kazanımın YTE ile ilişkili bulunmuştur. Bu kazanımların karşılık geldiği konularda yer alan etkinlikler her bir öğrenme alanı ayrı olacak şekilde tablo halinde sunulmuştur. YTE ile ilişkili olduğu tespit edilen etkinlikler bir sosyal bilgiler uzmanı, iki ölçme değerlendirme uzmanı ve araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Ders Kitabı Etkinlik İnceleme Formu”na göre değerlendirilmiştir. Belirlenen kazanımlar çerçevesinde devlet yayını ders kitabında yer alan etkinliklerin YTE ile daha çok ilişkili olduğu özel yayın ders kitabındaki etkinliklerin YTE ile daha az ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları bağlamında ders kitaplarında YTE yaklaşımına yönelik daha kapsayıcı, öğrenciyi okul dışı öğrenme ortamlarına daha çok yönlendiren etkinliklere daha fazla yer verilmesi, YTE ile ilişkili olduğu belirlenen kazanımlar doğrultusunda etkinlik örneklerinin geliştirildiği çalışmalar yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yer Temelli Eğitim, Öğretim Programı, Eğitim

&

Abstract: This study aims to examine the learning outcomes in the social studies curriculum at the 5th grade level and the activities corresponding to these learning outcomes in the textbooks in the context of place-based education (PBE) approach. The study is a descriptive analysis study based on qualitative research method. The data source of the study consists of two 5th grade social studies textbooks prepared by state and private publishers and the 2018 social studies curriculum. Document analysis was used as the data collection method and descriptive analysis method was used to analyse the data. As a result of the study, 18 learning outcomes out of 33 learning outcomes at the 5th grade level were found to be related to PBE. The activities corresponding to these learning outcomes are presented in tables separately for each learning area. The activities found to be related to PBE were evaluated according to the ‘Textbook Activity Review Form’ developed by a social studies expert, two measurement and evaluation experts and the researcher. It was concluded that the activities in the textbook prepared by the state were more related to PBE and the activities in the privately published textbook were less related to PBE. In the context of the results of this study, it can be suggested that more inclusive activities for the PBE approach should be included in the textbooks, more activities that direct students to out-of-school learning environments should be included, activity examples should be developed in line with the learning outcomes determined to be related to PBE.

Keywords: Social Studies, Place-Based Education, Curriculum, Education

Atıf/Cite as: Ekerbiçer, E. & Çalışkan, H. (2025). 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının yer temelli eğitim bağlamında incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 1059-1082, [https://dx.doi.org/ 10.17240/aibuefd.2025..-1550391](https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2025..-1550391).

İntihal-Plagiarism/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University– Bolu

¹ Sorumlu Yazar: Esra EKERBİÇER, Sakarya Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi, esreker.98@gmail.com, 0000-0001-9762-858X

* Bu makale TÜBİTAK tarafından desteklenen 3005 program kodlu ve 222K234 numaralı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir.

² Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN, Sakarya Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi, hcaliskan@sakarya.edu.tr, 0000-0001-6849-1318

1. GİRİŞ

Köklü bir tarihe sahip olmakla birlikte ülkemizde nispeten yeni bir kavram olan yer temelli eğitim, öğrencinin yaşadığı çevrenin eğitime dâhil edilmesiyle beraber (Yıldız & Mentiş Taş, 2015) öğrenime okul bahçesini, yerel topluluk ve çevreyi dâhil ederek öğrenimi okul dışına taşıyan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Yer temelli eğitim (YTE), öğrencilerin yerel miras, kültürler, fırsatlar ve deneyimlerle tanışmasına fırsat sağlarken bunları müfredat genelinde sosyal bilgiler, fen, matematik, dil sanatları ve diğer derslerin incelenmesi için bir temel olarak kullanılmaktadır (Promise of place, 2010). YTE'nin temelini okul-toplum, okul-ekosistem arasındaki ilişki ve işleyişin sentezlenerek birbiriyle uyum içinde ve işlevsel biçimde sunulması düşüncesi oluşturmaktadır. YTE'nin savunucularından biri olan Sobel (2023) yer temelli eğitimi "Konuşma sanatlarında, matematikte, sosyal bilgilerde, fende ve müfredattaki diğer derslerde yer alan kavramları öğretmek için bir başlangıç noktası olarak yerel halkı ve çevreyi kullanma yöntemi" olarak tanımlanmıştır. YTE yaklaşımı, öğrencilerin yakın çevreleri ile olan etkileşimlerini arttırarak, çevrelerini doğal, tarihi, kültürel ve hatta ekonomik yönlerden daha iyi tanımalarına fırsat tanıyabilecek bir yaklaşım olarak görülebilir. Bu sayede çevre ile etkileşimi artan öğrencilerin toplumsal konu ve sorunlara karşı duyarlılıkları artmakla birlikte öğrenciler içinde yaşadıkları topluma karşı sorumluluk hissedebilecek ve toplumla, yönetimle ve gelecekte onların etkin katılımcılar olmasını sağlayacak olan çevre ile iş birliği içinde (Sobel, 2023) olan bilinçli vatandaşlar olarak topluma kazandırılabilir. YTE'nin temelini öğrencilerin içinde yaşadıkları yakın çevre oluşturmaktadır ve Comenius'un da dediği gibi "Önce en yakındaki şeylerin bilgisi, sonra uzaktaki ve giderek daha uzaktaki şeylerin bilgisi edinilmeli" dir (Sobel, 2023). Birey yakın çevresini tarihi, kültürel, coğrafi vb. yönlerden tanım ve içinde yaşadığı topluma katılma fırsatı elde ederse ancak o zaman içinde bulunduğu dünyayı da daha iyi tanım ve anlar (Köşker, 2012). YTE, yalnızca kültürün, tarihin, mevcut coğrafi yapının, tarihi yerler ve doğal güzelliklerin öğrenilmesi değil aynı zamanda toplumsal konulara yönelik farkındalık oluşması, yerel problemlere çözüm üretilmesi, coğrafi ve ekonomik koşullardan yola çıkarak girişimcilik örnekleri gösterilmesi gibi durumları da kapsadığından öğrencilerin geçmişi ve bugünü anlamalarını sağladığı gibi onları geleceğe de hazırlayacak ve içinde bulundukları topluma karşı aidiyet ve sorumluluk hissetmelerini sağlayacaktır (Köşker, 2012; Daş, 2021). Bu sayede öğrenciler yerel/bölgesel konularda deneyim kazanabilecek ve farkındalık geliştirebileceklerdir.

YTE, öğrencilerin bağımsız düşüncelerini sağlayarak eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlamak, mevcut bilgileri toplamaları, analiz etmeleri, toplumsal sorun ve fırsatları fark etmeleri ve yenilikçi fikirler yaratmaları için bir ortam oluşturmaktır (Fly, 2010). Bu kapsamda YTE her bir konu için farklı alt boyutlara ayrılmıştır ve bu alt boyutlar Smith (2002) tarafından beş farklı başlık altında toplanmıştır. Bunlar müze gezileri, sözlü tarih çalışmaları gibi öğrencilerin kendi toplumlarının kültürü ve tarihi hakkında bilgi sahibi olmalarına fırsat sağlayan ve onları tarihi araştırmalara yönlendiren kültürel çalışmalar; tabiat parkı ve Millî park çalışmaları gibi öğrencilerin yaşadıkları yerin doğal özelliklerini keşfetmelerine ve öğrendiklerini kullanabilmelerine olanak sağlayan doğa çalışmaları; öğrencilerin bilgi ve deneyimleri yoluyla yerel problemleri tespit etmeleri, tanımlamaları ve çözüm önerileri geliştirmelerine imkân sağlayarak öğrencilerin bir sorunun çözümünde aktif rol almasını sağlayan problem çözme süreçleri; öğrencilere kendi yerel ortamlarında mesleki seçeneklerin ve çalışma fırsatlarının sunulduğu, toplum içinde kendi ekonomik fırsatlarını yaratmaları için öğrencilerin cesaretlendirildiği ve yaşadıkları yerin geçim kaynaklarını öğrenerek bunlardan yaratıcı fikirler oluşturmaları gibi çalışmaları kapsayan girişimcilik fırsatları ve öğrencilerin toplumsal süreçlerde aktif rol alması, toplumsal konularla ilgili fikir geliştirip görüşlerini paylaşma fırsatının verildiği (Wanich, 2006), öğrencilerde toplumsal bağlılık ve toplumsal sorumluluk duygusu oluşturmaya, demokratik süreçleri anlama ve vatandaş olarak haklarını öğrenmelerini içeren toplumsal çalışmalardır.

YTE yaklaşımının alt boyutları göz önünde bulundurulduğunda yer temelli yaklaşımın eğitime dâhil edilmesiyle birlikte öğrenilenlerin günlük yaşama aktarılabilirliği, karşılaşılan sorunlara çözüm üretmede daha istekli hale gelineceği (Daş, 2021) ve bu durumun da öğrencilerin akademik başarılarının artmasına katkı sağlayacağı söylenebilir (Powers, 2004). Bu bağlamda yer temelli eğitim öğrenimin okul içi

faaliyetlerle sınırlandırılmadığı, öğrencilerin topluma aktif katılım sağlayarak öğrenmelerini gerçekleştirdiği ve çevrelerini birçok yönden tanınmasına imkân sağlayan bir öğretim yaklaşımı olduğu için yer temelli eğitim yaklaşımının derslerde kullanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Sosyal bilgiler dersi de içerik bakımından toplumun birçok alanını içinde barındıran (Daş, 2021) ve sorumluluk sahibi ve etkin vatandaşların topluma kazandırılmasına dayanan (Üztemur vd., 2018) bir ders olması sebebiyle yer temelli eğitim yaklaşımının en uygun kullanılabileceği derslerden biridir. Sosyal bilgiler dersi öğrencileri yerel, ulusal ve küresel vatandaşlık yaşamına hazırlayan, zaman ve mekân içindeki bireyleri, toplulukları, sistemleri ve bunların etkileşimlerini ele alan bir derstir. Geçmiş inceleminin, bugüne katılmanın ve geleceği nasıl şekillendireceğini öğrenmenin bir sonucu olarak, sosyal bilgiler öğrencileri içinde bulundukları toplumda yaşam boyu sürecek bir vatandaşlık katılımı pratiğine hazırlar (National Council for the Social Studies, 2010). Tarihi, toplumsal, kültürel ve çevresel pek çok konuyu içeren sosyal bilgiler dersi aracılığıyla bireylerin hem yaşadıkları bölge hem de yaşadıkları ülke ve dünya hakkında bilgi sahibi olması amaçlanmaktadır. Bireylerin özellikle yaşadıkları çevreyi tanımaları tarihi, coğrafi ve kültürel açıdan önemli olmakla beraber (Köşker, 2012) onların çevre bilincini arttırmaya, girişimcilik faaliyetlerinde de doğru adımlar artmasına yardımcı olur (Tabaru Örnek, 2022).

Sosyal bilgiler öğretim programı içeriği incelendiğinde de öğrencilerin Türk kültürü ve tarihini bilen, kültürel mirasın korunmasının önemini farkında, yaşadığı çevrenin coğrafi özelliklerini bilen, insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklayabilen, çevre duyarlılığına sahip, her mesleğin gerekli olduğunun bilincinde olan, toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için iletişim becerilerini kullanabilen, toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirten, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösteren, yaşadığı toplumla uyum içinde olan vatandaşlar yetiştirmenin sosyal bilgilerin temel amaçlarından olduğu görülmektedir (MEB, 2018). Bu amaçlar göz önünde bulundurulduğunda yer temelli eğitimin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasıyla öğrencilerin içinde yaşadıkları topluma aktif katılım sağlayarak toplumun sorunlarına karşı daha duyarlı hale gelmeleri mümkün olabilecektir (Evans ve Kılınç, 2013). YTE, öğrencilerin, soyut kavramları somut yerel örnekler üzerinden anlamalarına olanak sağlar (Gruenewald, 2003). Ayrıca YTE yaklaşımında temel olan önce yakındakinin öğrenilmesi, yaşanan çevrenin tanınması ve bu doğrultuda öğrencilerin bildiklerinden yola çıkarak bilinmeyen öğrenilmesi olduğundan bu yaklaşım somuttan soyuta ilkesinin yanı sıra yakından uzağa, bilinenden bilinmeye ilkelerini de kapsayan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin yakın çevrelerinden başlayarak, bulundukları yerin coğrafi, kültürel ve tarihsel unsurlarını öğrenmeleri, bu bilgiyi günlük yaşamlarında kullanmaları ve küresel bir bakış açısı geliştirebilmeleri açısından bu yaklaşım son derece değerlidir. Tüm bunlardan hareketle sosyal bilgiler dersinde kazandırılması hedeflenen davranışlar ve beceriler yer temelli eğitime göre şekillendirildiğinde, yakın çevresini coğrafi, kültürel, tarihi, toplumsal vb. yönlerden iyi tanıyan ve çevresinde meydana gelen sorunlara ilişkin çözüm yolları üretebilen (Özkartal ve Daş, 2022), çevre bilinci yüksek, nitelikli bireylerin topluma kazandırılmasına katkı sağlayabilecektir. Bu entegrasyon öncelikle öğretim programlarındaki kazanımların YTE ile ilişkili olmasıyla sonrasında ise ders kitaplarındaki konu ve etkinliklerin bu bağlamda düzenlenmesiyle mümkün olabilecektir. Tüm bunlarla beraber ders kitaplarında öğrencilerin çevre bilincini geliştirecek, yaparak yaşayarak öğrenmesine katkı sağlayacak, üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek etkinliklere yer verilmesi de bireylerin çevrelerini yerel, tarihi, doğal ve kültürel bakımdan daha iyi tanımlarını ve kalıcı öğrenmelerini sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın ana düşüncesini de ortaya koyulan bu durum oluşturmaktadır.

Yer temelli eğitim kavramı kapsamında ilgili literatür incelendiğinde sosyal bilgiler dersi bağlamında YTE'nin tarihsel gelişiminin ele alındığı (Evans ve Kılınç, 2013), öğretim programlarında ve ders kitaplarında YTE yaklaşımına yer verilme durumlarının incelendiği (Mentiş Taş ve Özkartal, 2015; Yıldız ve Mentiş Taş, 2015; Yıldız Yılmaz ve Tabaru, 2017; Üztemur, Dinç ve Acun, 2018), YTE'ye ilişkin öğretmen görüşlerinin ve tutumlarının incelendiği (Köşker ve Karabağ, 2012; Özkartal ve Daş, 2022), öğrencilere YTE

yaklaşımına yönelik proje çalışmalarının öğrencilerin sosyal başarılarına etkilerinin incelendiği (Akbaş ve Çakmak, 2019), YTE'nin kullanımının öğrencilerin akademik başarısına (Akkaya, 2014; Kalafat, 2018; Kırboğa, 2022) ve öğrencilerin girişimcilik ve çevre okuryazarlığı becerisinin gelişmesine (Tabaru Örnek, 2022) etkisinin incelendiği, YTE ile ilgili literatür taramasının yapıldığı (Deringer, 2017; Yemini, Engel & Simon, 2023), YTE'nin bir eğitim yaklaşımı olarak değerlendirildiği (Powers, 2004; Resor, 2010; McInerney, Smyth, & Down 2011; Madden, 2016), YTE yaklaşımının bir model olarak kullanılmasının incelendiği (Fly, 2010), YTE'nin belirli ülkelerde eğitimde kullanımının incelendiği (Bartholomaeus, 2006; Wanich, 2006; Elfer, 2012), YTE'nin kullanımıyla okul kısıtlayıcılığının dışına çıkılmasının gerekliliğini savunan çalışmalara (Gruenewald, 2005; Smith, 2007), YTE'nin kullanımının eğitimcilere katkısının değerlendirildiği (Israel, 2012), yer bilimlerinde YTE yaklaşımının değerlendirildiği (Semken, Ward, Moosavi & Chinn, 2017) çalışmalara yer verildiği görülmüştür. Literatür incelemesinde YTE yaklaşımını tanımlayan, eğitimde YTE yaklaşımının kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına ve bazı becerileri geliştirmesine etkisini inceleyen çalışmalarla birlikte YTE kapsamında ders kitabı ve öğretim programlarının incelendiği çalışmalara da rastlanmıştır. Literatür araştırmaları sonucunda sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarının YTE açısından incelendiği çalışmalara rastlanmış olsa da bu çalışmaların 2005 öğretim programına göre yapıldığı ve bazı araştırmaların da yalnızca okul dışı etkinlikleri araştırma konusuna dâhil ettiği görülmüştür.

1.1. Araştırmanın amacı ve önemi

Yer temelli eğitimin öğrencilerin doğal çevrelerini incelemelerine, tarihi olayları kendi yaşadıkları yer bağlamında anlamalarına ve kültürel değerlerini daha iyi bir şekilde kavramalarına olanak tanır. Bu yaklaşım, öğrencilerin sadece bilgi öğrenmelerini değil, aynı zamanda yerel çevrelerine karşı duyarlılık geliştirmelerini ve eleştirel düşünme becerileri kazanmalarını da sağlar (Smith, 2007). Bu bağlamda yukarıda bahsedilenlerden de hareketle yer temelli eğitimin sosyal bilgiler dersine uygunluğu ve bu derste kullanılmasının önemi göz önünde bulundurulduğunda mevcut sosyal bilgiler ders kitaplarının YTE yaklaşımına hangi oranda yer verdiğini tespit etmek, güncel durumu ortaya koymak ve eksikleri belirlemek alanyazın için önemi olan bir durumdur. 2018 sosyal bilgiler öğretim programının ve güncel olarak okutulmakta olan (2023-2024 öğretim yılı) sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan etkinliklerin YTE bağlamında değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmadığından güncel durumu ortaya koyma ve yeni basılacak olan ders kitapları için YTE bağlamında önerilerde bulunma düşüncesi çalışmayı gerekli kılmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın amacı öncelikle 2018 öğretim programında YTE kapsamında yer verilen 5. sınıf düzeyindeki kazanımları tespit etmek sonrasında ise okullarda güncel olarak kullanılan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında bu kazanımlara karşılık gelen etkinliklerin yer temelli eğitimin hangi alt boyutunu kapsadığını belirlemektir. Çalışmanın amacı doğrultusunda YTE ile ilişkilendirilebilecek etkinlikler amaçları ve yer temelli eğitimin alt boyutları kapsamında değerlendirilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın modeli

Araştırma, nitel araştırma yöntemine göre tasarlanan bir betimsel tarama araştırmasıdır. Herhangi bir manipülasyon olmaksızın durumu anlamak, mevcut durumu olduğu haliyle ele almak olarak tanımlanabilen betimsel tarama araştırmalarında araştırmacının belirlemiş olduğu bir veri kaynağından, örneklem grubundan bilgi toplanması esastır (Creswell, 2020). Bu araştırma sosyal bilgiler dersi öğretim programında ve ders kitaplarında yer temelli eğitime yer verilme durumunu tespit etmeyi amaçladığından araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın çalışma grubu/Veri Kaynakları

Bu araştırmanın veri kaynağını devlet (MEB) ve özel yayınevi tarafından hazırlanmış 5. sınıf düzeyindeki iki sosyal bilgiler ders kitabı ve 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı oluşturmaktadır. Bu çalışmanın ana amacı 2023-2024 eğitim-öğretim yılında kullanılmakta olan ders kitaplarının YTE'ye yer verme

durumunu ortaya çıkarmaktır. Bu sayede ders kitaplarındaki eksikler tespit edilebilecek ve 2024 programı kapsamında hazırlanacak olan sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alması gerekli görülen durumlar için bu eksikler doğrultusunda önerilerde bulunulabilecektir.

2.3. Veri toplama araçları ve süreci

Araştırmanın konusu ve amacı ne tür belge incelenmesi gerektiği konusuna yön veren bir faktördür (Gürbüz ve Şahin, 2018, s.431). Bu araştırma da sosyal bilgiler öğretim programlarında ve sosyal bilgiler ders kitaplarında YTE bağlamında inceleneceği betimsel tarama modelinde nitel bir araştırma olduğundan araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, çalışmanın amacı doğrultusunda araştırılması hedeflenen olgu/olgular ile ilgili bilgi içeren basılı ve/veya elektronik materyallere ulaşıp bu materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Nitel araştırmanın yazılı kaynaklarının önemli bir parçasını oluşturan dokümanlar (Creswell, 2020), araştırmacının ihtiyacı olan veriyi somut bir şekilde elde etmesi noktasında önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Doküman analizinde takip edilmesi gereken bazı aşamalar vardır. Bu aşamalar Merriam (2009) tarafından şu şekilde açıklanmıştır: Uygun dokümanları bulma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, kodlama ve kataloglama konusunda bir sistematik oluşturma ve veri analizi yapma (akt. Sak, Şahin Sak, Şendil ve Nas, 2021). Bu aşamalar dâhilinde doküman analizi sürecine yönelikler detaylara aşağıda yer verilmiştir.

2.3.1. Uygun Dokümanları Bulma

Araştırma sürecinde öncelikle araştırmanın amacına hizmet edecek olan uygun dokümanlar belirlenmiştir. Araştırma, sosyal bilgiler dersi bağlamında öğretim programında ve ders kitaplarında YTE'nin yer alma durumunu ortaya çıkarmayı amaçladığından öncelikle 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programı doküman olarak belirlenmişken çalışmanın ilerleyişi doğrultusunda da MEB tarafından dağıtılan ve okullarda okutulmakta olan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları araştırmanın diğer doküman kaynağını oluşturmuştur.

2.3.2. Dokümanların Orijinalliğini Kontrol Etme

Araştırmada doküman olarak kullanılan olan öğretim programına <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden, ders kitaplarına ise Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardan basılı olarak ulaşılmıştır. Dokümanlara resmi kaynaklardan bizzat ulaşıldığından kaynakların orijinalliği de uygun bulunmuştur.

2.3.3. Kodlama ve Kataloglama Konusunda Bir Sistematik Oluşturma

Araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle 2018 sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kazanımlar incelenmiştir. Bu kapsamda sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman dört eğitimci tarafından 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan kazanımlar tek tek ele alınmıştır. İncelenen bu kazanımlardan YTE ile ilişkili olanlar tespit edilmiştir. Uzmanlarla yapılan değerlendirme sonucunda YTE ile en çok ilişkilendirilen sınıf düzeyi 5. sınıf olmuştur ve ders kitaplarında da yer temelli eğitim yaklaşımının aynı oranda kullanılıp kullanılmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda 5. sınıf düzeyinde okutulan sosyal bilgiler derslerine ait MEB tarafından okullara dağıtılan ders kitapları tespit edilmiştir. Buradan elde edilen sonuç doğrultusunda 5. sınıfa ait devlet (MEB) ve özel yayınevi tarafından hazırlanmış toplamda iki adet sosyal bilgiler ders kitabı incelenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretim programında YTE ile ilişkilendirilebilecek kazanımların belirlenmesinin ardından araştırmanın veri kaynağını oluşturan 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında kazanımların karşılık geldiği konular da belirlenmiştir. 2018 sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarına karşılık gelen konularda yer alan etkinliklerin hangi kriterler doğrultusunda inceleneceği konusunda sosyal bilgiler eğitimi alanında bir uzman, ölçme değerlendirme alanında iki uzman ve araştırmacı ile geliştirilmiş olan "Ders Kitabı Etkinlik İnceleme Formu"na göre değerlendirilmiştir. Uzmanlar bu kriterleri belirlerken sosyal bilgiler dersi öğretim programını, sosyal bilgiler ders kitaplarını, YTE bağlamında yapılan yurt içi ve yurt

dışı literatürünü incelemişlerdir. İnceleme sonucu formda ünite, konu, kazanım, etkinliğin amacı ve yer temelli eğitim boyutu başlıkları ele alınarak inceleme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

2.3.4. Veri Analizi Yapma

Veriler sosyal bilgiler eğitimi alanında bir uzman, ölçme değerlendirme alanında iki uzman ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Ders Kitabı Etkinlik İnceleme Formu”na göre analiz edilmiştir. Analiz sürecine ilişkin detaylara aşağıdaki açıklamalarda yer verilmiştir.

2.4. Verilerin analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç ulaşılan verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde bir bütün olarak okuyucuya sunulmasıdır (Mentiş Taş ve Özkara, 2015). Araştırmanın amacı doğrultusunda öncelikle sosyal bilgiler eğitimi alanında uzman olan ve çalışmalar yürütmekte olan dört uzman tarafından 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan kazanımlar tek tek incelenmiştir. İncelenen kazanımların YTE kapsamında nasıl ve şekilde ele alınabileceği değerlendirilmiş ve özellikle “yaşadığı yer”, “yaşadığı çevre”, “çevresinde yer alan” gibi ifadelerin yer aldığı kazanımlar YTE ile ilişkilendirilmiştir. Bunlara ek olarak öğrencilerin kültürlerini, tarihsel ve kültürel unsurları, ortak miras öğelerini, toplumsal ihtiyaçları ve çevresel özellikleri belirlemesine ve öğrenmesine hizmet eden kazanımların da YTE ile ilişkili kazanımlar olarak değerlendirilmesine uzmanlarla birlikte karar verilmiştir. Öncelikle YTE ile ilişkili olarak belirlenen kazanımlara ders kitaplarında karşılık gelen konular araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Ardından bu konularda yer verilen etkinlikler tek tek incelenmiş ve hangi etkinliklerin YTE ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu belirlemede etkinliklerin öğrencilerin çevrelerini tarihi, kültürel, doğal, ekonomik açılarından tanıması, toplumsal problemlerin farkına varması ve çözüm önerileri üretmesi gibi amaçlar taşıyıp taşımadığına bakılmıştır. Bu amacı taşıyan etkinlikler YTE ile ilişkili etkinlikler olarak belirlenmiştir. Araştırmada ulaşılan veriler ünite, konu, kazanım, etkinlik amacı ve etkinliğin yer temelli eğitim boyutu olacak şekilde analiz edilmiştir. Her bir öğrenme alanına ait etkinlikler ayrı tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmacının YTE ile ilişkili olduğunu tespit ettiği etkinliklere ilişkin hazırladığı tablolar alanda uzman iki kişi tarafından kontrol edilmiştir. Bu doğrultuda 3 etkinlik girişimcilik alt boyutu, 2 etkinlik ise toplumsal çalışmalar alt boyutu olacak şekilde değiştirilmiştir. Uzman incelemeleri sonucunda ayrıca eklenen veya çıkarılan herhangi bir etkinlik olmamıştır.

2.5. Araştırmanın etik izni

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Yer Temelli Eğitime İlişkin 5. Sınıf Kazanımları

Öğrenme Alanı	Kazanım
Birey ve Toplum	SB.5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.
Kültür ve Miras	SB.5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder. SB.5.2.2. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır. SB.5.2.3. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler. SB.5.2.4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder. SB.5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	SB.5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar. SB.5.3.2. Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar. SB.5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir. SB.5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.5.5.1. Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder. SB.5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıtır. SB.5.5.3. Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder. SB.5.5.5. İş birliği yaparak üretim, dağıtım ve tüketime dayalı yeni fikirler geliştirir.
Etkin Vatandaşlık	SB.5.6.1. Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir. SB.5.6.2. Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.
Küresel Bağlantılar	SB.5.7.1. Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.

2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde 5. Sınıf düzeyinde yer temelli eğitim kapsamında değerlendirilebilecek olan kazanımlar Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1’e göre yer temelli eğitim ile en çok ilişkilendirilen öğrenme alanının Kültür ve Miras öğrenme alanı olduğu en az yer ilişkili olan öğrenme alanının ise Birey ve Toplum öğrenme alanı olduğu görülmüştür. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer temelli eğitimi kapsayacak bir kazanıma rastlanmamıştır.

Tablo 2.

Birey ve Toplum Öğrenme Alanında Yer Alan Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Etkinlikler (A: MEB Yayınları B: Özel Yayınevi)

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Toplum içinde Ben	Olaylar ve Sonuçları s.16-17	SB.5.1.2	Etkinlik, öğrencilerin toplumsal yaşamda meydana gelen gelişmeleri çok yönlü olarak değerlendirmesini amaçlamaktadır.	Toplumsal çalışmalar

Tablo 2 incelendiğinde Birey ve Toplum öğrenme alanında YTE ile ilişkili olabileceği tespit edilen 5.1.2 kazanımı kapsamında MEB Yayınları ders kitabında yalnızca bir etkinliğe yer verilmiştir. Etkinliğin yer temelli eğitimin toplumsal çalışmalar alt boyutunda olduğu görülmüştür. Özel yayınevi ders kitabında ise YTE ile ilişkili olabilecek hiçbir etkinliğe rastlanmamıştır.

Tablo 3.

Kültür ve Miras Öğrenme Alanında Yer Alan Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Etkinlikler (A: MEB Yayınları B: Özel Yayınevi)

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Ülkem, Kültürüm ve Tarihim	Güzel Ülkem s.46	SB.5.2.2.	Etkinlik, tarihi eserlerin önemini fark etmeye ve öğrencinin çevresindeki tarihi eserleri fark etmesine yönelik hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
A		Güzel Ülkem s.48		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yer ile farklı yerler arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesini amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Güzel Ülkem s.48		Etkinlik, öğrencinin çevresindeki doğal, kültürel, turistik yerleri keşfetmesini amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Güzel Ülkem s.49		Etkinlik, çevredeki doğal, kültürel, turistik yerleri gözlemlemesini ve sınıflandırmasını amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özelliklerimiz s.50	SB.5.2.3	Etkinlik, öğrencilerin dini bayramlar arasındaki benzerlik ve farklılıkların karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özelliklerimiz s.50		Etkinlik, öğrencilerin yaşadığı çevrede uygulanan geleneklerin farkına varmasını amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar

Tablo 3'ün Devamı

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Ülkem, Kültürüm ve Tarihim	Kültürel özellikleri	SB.5.2.3	Etkinlik, öğrencilerin bulunduğu çevrenin kültürel özellikleri keşfetmesi amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özellikleri		Etkinlik, öğrencilerin yöresinin kültürel özelliklerini keşfetmesini, karşılaştırma yapmasını amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özellikleri		Etkinlik, kültürel unsurların toplumsal yaşamdaki önemini fark ettirme amacı taşımaktadır	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özellikleri		Etkinlik, öğrencinin her kültüre ait farklı yapılar olabildiğini fark etmesini amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özellikleri		Etkinlik, öğrencilerin her ile özgü kültürel farklılıklar olduğunu fark etmesi amacı taşımaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Kültürel özellikleri		Etkinlik, öğrencinin çevresindeki doğal, tarihi vb. yerleri keşfetmesini amaçlamaktadır.	Kültürel çalışmalar
A		Geçmişten Günümüze s.60	SB.5.2.4 SB.5.2.5	Etkinlik, günlük yaşamda kullanılan kültürel unsurların sürekliliğini ve zaman içinde gösterdiği değişimi tespit ettirme amacı taşımaktadır.	Kültürel çalışmalar
B	Tarihi ve Kültürel Değerlerimiz	Uygurluklar Beşiği: Anadolu ve Mezopotamya s.43	SB.5.2.1	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerin tarihini araştırıp poster hazırlaması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B				Etkinlik, öğrencilerin bir sonraki konu için ön hazırlık yapması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Ankara, Ankara, Güzel Ankara s.44	SB.5.2.2	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerin özelliklerini anlatan şiir, türkü vb. ile ilgili araştırma yapması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar

Tablo 3'ün Devamı

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
B	Tarihi ve Kültürel Değerlerimiz	Ankara, Ankara, Güzel Ankara s.47	SB.5.2.2	Etkinlik, öğrencilerin çevrelerindeki tarihi mekân ve yapıları tanımaları amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Ankara, Ankara, Güzel Ankara s.48		Etkinlik, öğrencilerin çevrelerindeki tarihi nesneleri tanıması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Ankara, Ankara, Güzel Ankara s.48		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerdeki doğal varlıkları, tarihi eserleri vb. araştırıp poster hazırlaması amacıyla hazırlanmıştır	Kültürel çalışmalar
B		Ankara, Ankara, Güzel Ankara s.48		Etkinlik, öğrencilerin bir sonraki konu için ön hazırlık yapması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Kültürel Çeşitlilik s.49	SB.5.2.3	Etkinlik, illerin yemek kültürlerini öğretme ve karşılaştırma yapılması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Kültür el Çeşitlilik s.49		Etkinlik, özgü kültürel özellikleri öğretme amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Kültürel Çeşitlilik s.52		Etkinlik, halk oyunlarının kültürü yansıtmadaki etkisinin tartışılması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Kültürel Çeşitlilik s.53		Etkinlik, illere göre değişen asker uğurlama törenlerinin öğrenilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Kültürel Çeşitlilik s.53		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları şehir ile farklı bir şehri kültürel açıdan karşılaştırması amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Kültürel Miras s.56	SB.5.2.4	Etkinlik, birlik ve beraberliğin öneminin fark edilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B		Dünya Değişir-ken s.61	SB.5.2.5	Etkinlik, öğrencilerin bölgelerindeki tarım aletlerini değerlendirmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar

Tablo 3 incelendiğinde MEB Yayınları ders kitabının Kültür ve Miras öğrenme alanında YTE ile ilişkili on üç etkinliğe, özel yayınevi ders kitabında ise on dört etkinliğe yer verildiği görülmüştür. Bu etkinliklerden

YTE ile en çok ilişkili olan etkinlikler SB. 5.2.2 ve SB. 5.2.3 kazanımlarına ait iken YTE ile en az ilişkili olan etkinliklerin SB.5.2.4/SB5.2.5 kazanımlarına ait olduğu belirlenmiştir. Tablo 3'te yer alan etkinliklerin tamamı yer temelli eğitimin kültürel çalışmalar alt boyutunda olduğu görülmüştür. Aynı zamanda SB.5.2.1 kazanımı YTE ile ilişkili olmasına rağmen MEB Yayıncılığına ait ders kitabında YTE ile ilişkili bir etkinliğe rastlanmamıştır.

Tablo 4.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanında Yer Alan Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Etkinlikler (A: MEB Yayınları B: Özel Yayınevi)

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Yaşadığımız Yer	Haritayı Tanıyorum s.67	SB.5.3.1	Etkinlik, öğrencilerin yaşadığı bölgenin yer şekilleri maketini yapmasını ve çevresinin coğrafi özelliklerini tanımasını amaçlamaktadır.	Doğa çalışmaları
A		Haritayı Tanıyorum s.69		Etkinlik, öğrencilerin harita okuryazarlığı becerisini geliştirme amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları
A		İklim ve Yaşamım s.75	SB.5.3.2	Etkinlik, iklimin yaşam tarzı üzerindeki etkisini fark ettirme amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları
A		Nerede Yaşanır? s.79	SB.5.3.3	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları bölgenin nüfusun dağılışını etkileyen doğal ve beşeri etkenlerin neler olduğunun belirlenmesine yöneliktir.	Doğa çalışmaları
A		Afetler ve Çevre Sorunları s.81	SB.5.3.4	Etkinlik, öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarma amacıyla hazırlanmış, hatırlama düzeyinde bir etkinliktir.	Doğa çalışmaları
A		Afetler ve Çevre Sorunları s.85		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları çevrede meydana gelen afetler ve çevre sorunlarının farkına varması amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları
B	Çevremizi Tanıyalım	Yaşadığımız Yer ve Yeryüzü Şekilleri s.73	SB.5.3.1	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları çevrenin sınırlarını ve yeryüzü şekillerini öğrenmeleri amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları
B		İklim ve İnsan S.74	SB.5.3.2	Etkinlik, öğrencilerin kendi deneyimlerinden yola çıkarak iklimin yaşam üzerindeki etkisini fark etmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları

Tablo 4'ün Devamı

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
B		İklim ve İnsan S.76		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerdeki iklim tipi ve tarım ürünlerini keşfetmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları
B		Nüfus ve Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler s.78	SB.5.3.3	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları çevredeki ve farklı illerdeki doğal ve beşeri unsurları ayırt etmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları
B		Nüfus ve Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler s.79		Etkinlik, yakın çevredeki doğal ortam üzerinde değişiklik yapılmasının nüfus ve yerleşmeye etkisini tartışmak amacıyla hazırlanmıştır.	Problem çözme süreçleri
B		Afetler ve Çevre Sorunları s. 88	SB.5.3.4	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları çevredeki doğal afetleri ve çevre sorunlarını araştırması amacıyla hazırlanmıştır.	Problem çözme süreçleri

Tablo 4 incelendiğinde MEB Yayınları ders kitabının İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında YTE ile ilişkili altı, özel yayınevi ders kitabında da altı etkinliğe yer verildiği tespit edilmiştir. Tablo 4'te yer alan etkinliklerin yer temelli eğitimin doğa çalışmaları ve problem çözme süreçleri alt boyutunda olduğu görülmüştür. Ayrıca "SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar." kazanımı YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olarak belirlenmesine rağmen her iki yayınevine ait ders kitabında da bu kapsamda hiçbir etkinliğe yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 5.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanında Yer Alan Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Etkinlikler (A: MEB Yayınları B: Özel Yayınevi)

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Üretimden Tüketime	Yaşadığım Yerdeki Ekonomik Faaliyetler s.118	SB.5.5.1	Etkinlik, öğrencilerin çevrelerindeki ekonomik faaliyetlerle ilgili ön bilgilerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır.	Girişimcilik fırsatları
A		Yaşadığım Yerdeki Ekonomik Faaliyetler s.122		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerdeki ekonomik faaliyetleri ve coğrafi özellikleri keşfetmesini amaçlamaktadır.	Doğa çalışmaları/ Girişimcilik fırsatları

Tablo 5'in Devamı

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A		Çevre deki Meslekler	s.126 SB.5.5.2.	Etkinlik, ekonomik faaliyetlerle meslek ilişkilendirmesi yapılmasını amaçlamaktadır.	Girişimcilik fırsatları
A		Ekonomi ve Yaşam	s.129 SB.5.5.3	Etkinlik, öğrencilerin çevrelerindeki değişimlerin ekonomiye etkisini fark etmesini amaçlamaktadır.	Girişimcilik fırsatları
A		Ekonomi İçin Yeni Fikirler	s.138 SB.5.5.5	Etkinlik, toplumun ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu kapsamda önerilerde bulunulması amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
A		Ekonomi İçin Yeni Fikirler	s.140 SB.5.5.5	Etkinlik, öğrencilerin ekonomiyi geliştirmeye yönelik fikir geliştirmesi amacıyla hazırlanmıştır	Girişimcilik fırsatları
B	İnsan ve Ekonomik Faaliyetler	Ekonomik Faaliyetler ve Coğrafya	s.126 SB.5.5.1	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerin coğrafi ve ekonomik özelliklerini öğrenmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Doğa çalışmaları/ Girişimcilik fırsatları
B		Ekonomik Faaliyetler ve Coğrafya	s.126 SB.5.5.1	Etkinlik, coğrafya- ürün-fabrika arasındaki ilişkinin yakın çevreye göre değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
B		Ekonomik Faaliyetler ve Coğrafya	s.126 SB.5.5.1	Etkinlik, yakın çevredeki ekonomik faaliyetlerin coğrafi özelliklerle ilişkilendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
B		Benim Mesleğim	s.130 SB.5.5.2	Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerde tarım alanında yapılan meslekleri öğrenmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
B		Benim Mesleğim	s.132 SB.5.5.2	Etkinlik, öğrencilerin yaşadığı çevredeki meslekleri ekonomik faaliyet türüyle ilişkilendirmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
B		Ekonomik ve Sosyal Hayat	s.133 SB.5.5.3	Etkinlik, yaşanan bölge için ekonomik faaliyet önerilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
B		Ekonomik ve Sosyal Hayat	s.136 SB.5.5.3	Etkinlik, ekonomik faaliyetin yaşama etkisinin değerlendirilmesi amacı taşımaktadır.	Girişimcilik fırsatları

Tablo 5 incelendiğinde MEB Yayınları ders kitabının Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanındaYTE ile ilişkili altı etkinliğe, özel yayınevi ders kitabında ise yedi etkinliğe yer verildiği tespit edilmiştir. Tablo 5'te yer alan etkinliklerin yer temelli eğitimin girişimcilik fırsatları ve doğa çalışmaları alt boyutunda olduğu görülmüştür. "SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder." kazanımı YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olarak belirlenmesine rağmen her iki yayınevine ait ders kitabında bu kapsamda hiçbir etkinliğe yer verilmediği tespit edilmiştir.

Tablo 6.

Etkin Vatandaşlık Öğrenme Alanında Yer Alan Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Etkinlikler (A: MEB Yayınları B: Özel Yayınevi)

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Toplum İçin Çalışanlar	Halka Hizmet Edenler s.150	SB.5.6.1.	Etkinlik, konu girişinde öğrencilerin ön bilgilerini yoklama amacıyla hazırlanmıştır.	Toplumsal çalışmalar
A		Halka Hizmet Edenler s.151		Etkinlik, öğrencilerin toplumsal ihtiyaçları fark etmesi ve toplumsal kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olması amacıyla hazırlanmıştır.	Toplumsal çalışmalar
A		Halka Hizmet Edenler s.154		Etkinlik, toplumsal ihtiyaçları belirleme ve buna yönelik fikir geliştirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Toplumsal çalışmalar
A		Halka Hizmet Edenler s.154		Etkinlik, yakın çevredeki resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarını ve faaliyetlerini öğrenilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Toplumsal çalışmalar
A		Yaşadığı m Yer ve Yönetimi s.155	SB.5.6.2	Etkinlik, öğrencilerin konu ile ilgili ön bilgilerini açığa çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır.	Problem çözme süreçleri
A		Yaşadığı m Yer ve Yönetimi s.157		Etkinlik, öğrencilerin belediyelerin görevini öğrenmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Toplumsal çalışmalar
A		Yaşadığı m Yer ve Yönetimi s.158		Etkinlik, öğrencilerin yerel problemleri tespit edip çözüm önerileri geliştirmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Problem çözme süreçleri

Tablo 6 incelendiğinde Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında MEB Yayınları ders kitabındaYTE ile ilişkili yedi etkinliğe yer verildiği tespit edilirken özel yayınevi ders kitabındaYTE ile ilişkili olabilecek hiçbir etkinliğe rastlanmamıştır. Tablo 6'da yer alan etkinliklerin yer temelli eğitimin toplumsal çalışmalar ve problem çözme süreçleri alt boyutunda olduğu görülmüştür.

Tablo 7.

Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanında Yer Alan Yer Temelli Eğitim ile İlişkili Etkinlikler (A: MEB Yayınları)

Kitap (A/B)	Ünite	Konu	Kazanım	Etkinliğin amacı	Yer temelli eğitim boyutu
A	Küresel Etkileşim	Yaşadığım Yerin Ekonomiyeye Katkısı c 173	SB.5.7.1	Etkinlik, öğrencilerin yakın çevreleri ve ihracat faaliyetleri arasında ilişki kurması amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
A		İnsanlığın Ortak Mirası s.180	SB.5.7.4	Etkinlik, öğrencilerin konu ile ilgili ön bilgilerini açığa çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
A		İnsanlığın Ortak Mirası s.184		Etkinlik, öğrencilerin yaşadıkları yerde insanlığın ortak mirası olarak değerlendirilebilecek unsurları tespit etmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
A		İnsanlığın Ortak Mirası s.185		Etkinlik, insanlığın ortak mirası hakkında araştırma yaparak örnekler verilmesi amacıyla hazırlanmıştır.	Kültürel çalışmalar
B	Küresel İlişkiler Ağı	Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Yaşadığımızın İti c 177	SB.5.7.1	Etkinlik, öğrencilerin yaşadığı şehri ekonomik olarak sanayi, tarım vb. açılardan değerlendirmesi ve karşılaştırma yapması amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları
B		Uluslararası Ekonomik İlişkiler ve Yaşadığımızın İti c 179		Etkinlik, öğrencilerin yaşadığı şehri ekonomik olarak sanayi, tarım vb. açılardan değerlendirmesi ve karşılaştırma yapması amacıyla hazırlanmıştır.	Girişimcilik fırsatları

Tablo 7 incelendiğinde MEB Yayınları ders kitabının Küresel Bağlantılar öğrenme alanında YTE ile ilişkili dört etkinliğe yer verildiği özel yayınevi ders kitabında ise iki etkinliğe yer verildiği tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan etkinliklerin yer temelli eğitimin girişimcilik fırsatları ve kültürel çalışmalar alt boyutunda olduğu görülmüştür.

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Yer temelli eğitim müfredatının eğitime dâhil edilmesiyle geleneksel müfredat çerçevesi ve bununla bağlantılı olarak öğrencilerin öğrenme kültürü temelden değişecektir (Fly, 2010). Sosyal bilgiler dersinde yer temelli eğitim yaklaşımının kullanılmasıyla ise öğrenciler çevrelerini daha iyi tanıma fırsatı bulabilecek, karşılaştıkları sorunlar karşısında daha kolay bir çözüm önerileri sunabilecek (Çakmak, 2018), içinde bulundukları topluma ilgi duymakla beraber daha iyi bir geleceğe sahip olmak adına adımlar atmaya teşvik edilecektir (Russel-Ciardi, 2006). Yer temelli eğitim yaklaşımının sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının

önemi düşünüldüğünde çalışmanın amacı kapsamında öğretim programının 5. sınıf düzeyinde yer alan toplam 33 kazanım arasından 18 kazanımın YTE ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kazanımların Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar öğrenme alanlarına ait kazanımlardır. YTE ile ilişkilendirilebilecek kazanımlara yer veren bu öğrenme alanları içerisinde YTE ile daha az ilişkilendirilen öğrenme alanının Birey ve Toplum öğrenme alanı, daha çok ilişkilendirilen öğrenme alanının ise Kültür ve Miras öğrenme alanı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda öğretim programının 5. sınıf düzeyindeki YTE ile ilişkili kazanımlarının sayısı ve toplam yedi öğrenme alanı içerisinde altı öğrenme alanının da YTE ile ilişkilendirilebildiği göz önünde bulundurulduğunda sayısal olarak yeterli olabileceğini söylemek mümkündür. Mentiş Taş ve Özkaral (2015) sosyal bilgiler 4-5. sınıf programında YTE yaklaşımına yer verilme durumunu incelediği çalışmada İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanını YTE ile daha ilişkili bulmuştur. Üztemur, Dinç ve Acun (2018), YTE yaklaşımının sosyal bilgiler öğretim programına yansımalarını incelediği çalışmada 5. sınıf düzeyinde YTE ile ilgili en fazla kazanım ve etkinliğin İnsanlar, Yerler ve Çevreler ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanlarında olduğunu ve Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanlarında YTE ile ilişkili kazanıma yer verilmediği sonucuna ulaşmıştır. Yıldız Yılmaz ve Tabaru (2017) da yaptığı çalışmada 3. ve 4. sınıf Fen Bilimleri programında yer alan kazanımların YTE ile ilişkilendirilebildiği sonucuna ulaşmıştır. Kırboğa (2020) da çalışmada öğretim programlarının yerel çevre ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanması gerektiğini ve YTE ile bağlantılı öğretim programlarının akademik başarıyı artırdığını vurgulayarak öğretim programlarında YTE yaklaşımının kullanılmasının önemine dikkat çekmiştir.

Birey ve Toplum öğrenme alanında yer alan yer temelli eğitim ile ilişkili etkinlikler doğrultusunda MEB Yayınları ders kitabında yalnızca bir etkinliğe yer verildiği özel yayınevi ders kitabında hiçbir etkinliğe yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili etkinlik öğrencilerin toplumsal konulara karşı duyarlı olmasını, toplumsal gelişmeleri takip etmesini amaçladığından YTE'nin toplumsal çalışmalar alt boyutunda yer almıştır. Çakmak ve Akbaş (2019) 7. sınıf öğrencileri ile YTE yaklaşımına dayalı proje çalışmalarında öğrencilerin birlikte yaşadıkları ve farklı özelliklere sahip toplumsal kesimlerle iletişim kurdukları ve toplumsal problemlere/konulara karşı farkındalık geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. 5. sınıf Birey ve Toplum öğrenme alanı kazanım ve etkinlik içeriği bakımından YTE ile en az ilişkili öğrenme alanı olarak belirlenmiştir.

Kültür ve Miras öğrenme alanında yer alan yer temelli eğitim ile ilişkili etkinlikler incelendiğinde MEB Yayınları ders kitabında YTE ile ilişkili on üç etkinliğe özel yayınevi tarafından yayınlamış olan ders kitabında on dört etkinliğe yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda Kültür ve Miras öğrenme alanı kazanım ve etkinlik sayısı bakımından YTE ile en çok ilişkilendirilen öğrenme alanı olmuştur. Kültür ve Miras öğrenme alanı öğrencilerin tarihlerini, kültürlerini, yakın çevrelerini kültürel anlamda tanımasını amaçlamaktadır. Etkinlik amaçlarının da bu doğrultuda olduğu ve tüm etkinliklerin YTE'nin kültürel çalışmalar alt boyutunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mentiş Taş ve Özkaral (2015) 4. ve 5. sınıf öğretim programını ve ders kitaplarını YTE yaklaşımına göre değerlendirdikleri çalışmada öğrencilerin tarihî mekânları, müze ve anıtları tanımalarına yönelik etkinliklerin var olduğunu saptamıştır. Çakmak ve Akbaş (2019) ise 7. sınıf öğrencileri ile YTE yaklaşımına dayalı proje çalışmalarında tarihi mekânları ziyaret, kendi yerel kültürünü tanıma ve sözlü tarih çalışmaları kapsamındaki projelerin öğrencilerde yer hissini/bilincini kazandırmada önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda SB.5.2.1 kazanımı YTE ile ilişkili olmasına rağmen MEB Yayıncılığa ait ders kitabında YTE ile ilişkili bir etkinliğe yer verilmemiştir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yer alan yer temelli eğitim ile ilişkili etkinlikler incelendiğinde MEB Yayınları ve özel yayınevi tarafından yayınlamış olan ders kitaplarının her ikisinde de YTE ile ilişkili altışar etkinliğe yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı öğrencilerin insan, yer ve çevre etkileşimini (MEB, 2018) anlaması, yaşadığı çevreyi konum, iklim, beşeri ve coğrafi özellikler vb. açılarından tanıması ve çevresel problemlerin farkında olmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda 5.sınıf seviyesindeki etkinliklerin YTE'nin doğa çalışmaları ve problem çözme süreçleri alt boyutunda olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın bu sonucu Mentiş Taş ve Özkaral (2015)'in yaptığı çalışma ile benzerlik

göstermektedir. Çakmak ve Akbaş (2019) 7. sınıf öğrencileri ile YTE yaklaşımına dayalı proje çalışmalarında ise YTE yaklaşımına yönelik etkinliklerin öğrencilerin çevresini tanımasını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Mentiş Taş ve Özkaral (2015) 4. ve 5. sınıf öğretim programını ve ders kitaplarını YTE yaklaşımına göre değerlendirdikleri çalışmada İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanı kapsamında öğrencilerin yaşadıkları çevreyi ve ardından da etkileşim içinde oldukları bölgeyi tanıyacakları sonucuna ulaşmışlardır. Kırboğa (2020)'nın çalışmasında ise YTE yaklaşımı ile yakın çevresini daha iyi tanıyan yaşadığı coğrafi çevrenin özelliklerini bilen ve bulunduğu çevrenin değerlerinden faydalanabilen öğrencilerin topluma kazandırılacağı savunulmaktadır. "SB.5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar." kazanımı YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olarak belirlenmesine rağmen her iki yayınevine ait ders kitabında da bu kapsamda hiçbir etkinliğe yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında yer alan yer temelli eğitim ile ilişkili etkinlikler incelendiğinde MEB Yayınları ders kitabında YTE ile ilişkili altı etkinliğe özel yayınevi tarafından hazırlanmış olan ders kitabında yedi etkinliğe yer verildiği tespit edilmiştir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı öğrencilerin girişimci ve bilinçli tüketici olmalarını, yaşadıkları yerin ekonomik koşullarını bilmelerini, meslekleri tanıyarak ilgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği özellikleri bilmesini (MEB, 2018) amaçlamaktadır. Her iki kitapta yer alan etkinlikler doğrultusunda etkinlik amaçlarının da bu yönde hazırlandığı, ayrıca her iki ders kitabında da SB.5.5.1 kapsamında yer verilen birer etkinliğin öğrencilerin çevrelerinin ekonomik özelliklerini öğrenmesinin yanında coğrafi özelliklerini de öğrenmesini amaçlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda etkinlikler YTE'nin girişimcilik fırsatları ve doğa çalışmaları alt boyutları ile ilişkilendirilmiştir. "SB.5.5.4. Temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını analiz eder." kazanımı YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olarak belirlenmesine rağmen her iki yayınevine ait ders kitabında bu kapsamda hiçbir etkinliğe yer verilmediği tespit edilmiştir. Çakmak ve Akbaş (2019) YTE ile ilgili proje çalışmalarında öğrencileri ilçe halk pazarına götürmüş ve öğrenciler bölgede yetişen yerel ürünleri tanımayı, pazardaki satıcılarla görüşüp onların hem ilçe ekonomisine hem ev ekonomisine nasıl katkı sağladığını öğrenmeye çalışmıştır. Bu sayede öğrenciler bulundukları bölgedeki üretim, tüketim ve dağıtım ağı hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Mentiş Taş ve Yıldız (2015) hayat bilgisi 1., 2. ve 3. sınıf programını ve ders kitaplarını YTE kapsamında değerlendirdiği çalışmada öğrencilerin girişimcilik fırsatları alt boyutu kapsamında çevrelerindeki meslekleri ve mesleklerin gerektirdiği özellikleri tanımalarına yönelik 1. ve 2. sınıf düzeyinde etkinliklere yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Üztemur, Dinç ve Acun (2018)'un YTE yaklaşımının sosyal bilgiler öğretim programına yansımalarını incelediği çalışmada 5. sınıf düzeyinde YTE ile ilgili en fazla etkinliğin İnsanlar, Yerler ve Çevreler ve Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanlarında olduğu sonucu bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmemektedir. Öğretim programı ve ders kitaplarının farklılık göstermesi bu durumun nedeni olarak gösterilebilir.

Etkin Vatandaşlık öğrenme alanında yer alan yer temelli eğitim ile ilişkili etkinlikler doğrultusunda MEB Yayınları ders kitabında YTE ile ilişkili yedi etkinliğe yer verildiği sonucuna ulaşılrken özel yayınevi tarafından yayınlanmış olan ders kitabında YTE ile ilişkili olabilecek hiçbir etkinliğe rastlanmamıştır. Etkinlikler öğrencilerin toplumsal konulara ve ihtiyaçlara karşı duyarlı olmasını, toplumsal gelişmeleri takip etmesini, yerel problemleri tespit edip fikirler geliştirmesini, çevresindeki resmi kurum ve sivil toplum kuruluşlarını ve işleyişlerini öğrenmesini amaçladığından YTE'nin toplumsal çalışmalar ve problem çözme süreçleri alt boyutları ile ilişkilendirilmiştir. Mentiş Taş ve Özkaral (2015) 4. ve 5. sınıf öğretim programını ve ders kitaplarını YTE yaklaşımına göre değerlendirdikleri çalışmada 5. sınıf etkinliklerinin gerçek dünya problemlerini çözmeye yönelik olmadığına dikkat çekmiştir. Üztemur, Dinç ve Acun (2018)'un çalışmasında Etkin Vatandaşlık öğrenme alanı kapsamında bir etkinliğe rastlanmamıştır. Bu durumun farklı ders kitaplarının incelenmiş olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Akkaya (2014)'nın çalışmasında ise YTE uygulamalar dâhilinde öğrencilerin gözlem yapabildikleri, toplumsal çevreye daha duyarlı hale geldiklerini ortaya konmuştur. Kırboğa (2020) da çalışmasında YTE yaklaşımının problem çözme becerisinin kazanılmasına katkı sağlayabileceğini savunmuştur.

Küresel Bağlantılar öğrenme alanında yer alan yer temelli eğitim ile ilişkili etkinlikler incelendiğinde MEB Yayınları tarafından hazırlanmış olan ders kitabında YTE ile ilişkili dört etkinliğe yer verildiği tespit edilirken özel yayınevi tarafından hazırlanmış olan ders kitabında iki etkinliğe yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı öğrencilerin gündemi takip etmesini, karşılaştığı sorunlara çözüm üretmesini (MEB, 2018), yakın çevrelerindeki ithalat-ihracat faaliyetlerini, kültürel miras öğelerini öğrenmesini ve kendi yerel kültürü ile diğer kültürleri karşılaştırmasını amaçlamaktadır. Etkinlikler de öğrencilerin gündemi takip etmesini, karşılaştığı sorunlara çözüm üretmesini, yakın çevrelerindeki ithalat-ihracat faaliyetlerini, kültürel miras öğelerini öğrenmesini ve kendi yerel kültürü ile diğer kültürleri karşılaştırmasını amaçladığından etkinliklerin YTE'nin girişimcilik fırsatları ve kültürel çalışmalar alt boyutlarında olduğu tespit edilmiştir. Mentiş Taş ve Özkartal (2015) çalışmasında 5. Sınıf etkinliklerinin gerçek dünya meselelerini çözmeye yönelik olmadığını savunmuştur. Kırboğa (2020) çalışmasında YTE yaklaşımı ile bir bölgeye özgü Millî parkın turizm alanında kullanılmasının ekonomiye ve bölgeye katkısının öğrenciler tarafından daha iyi değerlendirileceğini belirtmiştir. "SB.5.7.3. Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar." kazanımı da YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olarak belirlenmesine rağmen her iki yayınevine ait ders kitabında da bu kapsamda hiçbir etkinliğe yer verilmediği belirlenmiştir. Ayrıca "SB.5.7.4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir." kazanımı da YTE ile ilişkili olabilecek bir kazanım olarak belirlenmesine rağmen özel yayınevine ait ders kitabında bu kapsamda hiçbir etkinliğe yer verilmediği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak yer temelli eğitim yaklaşımına yer verme durumları araştırılan iki sosyal bilgiler ders kitabı (MEB ve özel yayınevi) incelendiğinde MEB tarafından hazırlanmış olan ders kitabında özel yayınevi tarafından hazırlanmış olan ders kitabına göre YTE yaklaşımına ilişkin daha fazla etkinliğe yer verildiği belirlenmiştir. MEB tarafından hazırlanan ders kitabında YTE ile ilişkilendirilebilecek 37 etkinlik yer alırken özel yayınevi tarafından hazırlanmış olan ders kitabında 29 etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin YTE ile ilişkilendirilebilecek etkinlikler olmasına rağmen öğrencilerin özellikle okul dışı öğrenme ortamlarında yaparak yaşayarak öğrenmesine kısıtlı olarak imkân tanıyan etkinlikler olduğu söylenebilir. Etkinlikler sayı bakımından yeterli olarak nitelendirilebilecek olsa bile nitelik bakımından daha üst düzey ve etkili öğrenmelere yer veren etkinliklerin ders kitaplarına dâhil edilmesi gerekli görülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları bağlamında ders kitaplarında YTE yaklaşımına yönelik daha kapsayıcı, öğrenciyi okul dışı öğrenme ortamlarına daha çok yönlendiren etkinliklere daha fazla yer verilmesi, ders kitaplarında yer alan etkinliklerin öğrencilerin çevrelerini tanımasına (coğrafi, tarihi, kültürel, ekonomik vb.) ne oranda katkı sağladığına yönelik çalışmalar yapılması, ders kitaplarının YTE yaklaşımı kapsamında anlatım ve uygulamalara yer verme durumu hakkında öğretmenlerle görüşmelerin yapıldığı çalışmalara yer verilmesi, YTE ile ilişkili olduğu belirlenen kazanımlar doğrultusunda etkinlik örneklerinin geliştirildiği ve 4., 6., ve 7. sınıf düzeylerinde yer alan kazanımların YTE ile ne oranda ilişkili olduğunu belirlemeye yönelik çalışmalar yapılması önerilebilir.

Kaynakça/Reference

- Açıkgöz, S. (2022). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler 5. sınıf ders kitabı*. E Kare Yayınları.
- Akkaya, M. (2014). *Sosyal bilgilerde yer temelli öğretim yaklaşımı*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bartholomaeus, P. (2006). Some rural examples of place-based education. *International Education Journal*, 7(4), 480-489.
- Creswell, J. W. (2020). *Eğitim araştırmaları. Nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. Edam.
- Çakmak, S., & Akbaş, Y. (2019). 7. sınıf öğrencilerinin yer temelli eğitim yaklaşımına dayalı proje çalışmalarının değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(3), 1301-1324. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.22600>
- Deringer, S. A. (2017). Mindful place-based education: Mapping the literature. *Journal of Experiential Education*, 40(4), 333-348. <https://doi.org/10.1177/1053825917716694>
- Elfer, C. (2012). Place-based education in Georgia: imagining the possibilities for local study in the contemporary social studies classroom. *The Georgia Social Studies Journal*, 2(2), 46-51.
- Evans, R. T., & Kılınç, E. (2013). History of place-based education in the social studies field. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 263-280.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J., & Öztürk S. (2021). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu sosyal bilgiler ders kitabı 5*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Fly, M. J. (2010). A place-based model for K-12 education in Tennessee. *Department of Forestry, Wildlife, & Fisheries College of Agriculture Sciences and Natural Resources The University of Tennessee-Knoxville, TN*.
- Gürbüz, Ş., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Gruenewald, D. A. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational Researcher*, 32(4), 3-12.
- Gruenewald, D. A. (2005). Accountability and collaboration: Institutional barriers and strategic pathways for place-based education. *Ethics, Place & Environment*, 8(3), 261-283. <https://doi.org/10.1080/13668790500348208>
- Israel, A. L. (2012). Putting geography education into place: What geography educators can learn from place-based education, and vice versa. *Journal of Geography*, 111(2), 76-81. <http://dx.doi.org/10.1080/00221341.2011.583264>
- Kalafat, S. (2018). *5. sınıf fen bilimleri dersindeki 'mantarları tanıyalım' konusunda, yer temelli eğitimin akademik başarıya ve tutuma etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kırboğa, O. (2020). Munzur Vadisi Millî Parkı turizm potansiyelinin yer temelli öğretim kapsamında değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25(44), 201-216. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.786277>
- Kırboğa, O. (2022). *Yer temelli öğretim yaklaşımının 12. sınıf coğrafya dersinde akademik başarıya etkisi ve uygulamaya yönelik öğrenci görüşleri*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Köşker, N. (2012). *Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Köşker, N., & Karabağ, S. (2012). Coğrafya eğitiminde yer temelli öğretim yaklaşımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 163(163), 123-137.
- Madden, E. J. (2016). *Place-based education: Educator perspectives on a critical pedagogy*. Prescott College.
- McInerney, P., Smyth, J., & Down, B. (2011). 'Coming to a place near you?' The politics and possibilities of a critical pedagogy of place-based education. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 39(1), 3-16. <https://doi.org/10.1080/1359866X.2010.540894>
- MEB. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar). Ankara.
- Mentiş Taş, A., & Özkaral, T. (2015). Sosyal bilgiler 4-5. sınıf programı ve ders kitaplarının yer temelli eğitim yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Özel sayı), 32-43.
- National Council for the Social Studies. (2010). National curriculum standards for social studies. <https://www.socialstudies.org/>
- Özkaral, T. C., & Daş, H. (2022). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma yönelik öz yeterlik algıları ile yer temelli eğitime ilişkin tutumları. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 8(101), 2610-2621. <https://doi.org/10.21733/ibad.846169>
- Powers, A. L. (2004). An evaluation of four place-based education programs. *The Journal of Environmental Education*, 35(4), 17-32. <https://doi.org/10.3200/JOEE.35.4.17-32>
- Promise of Place. (2010). The benefits of place-based education: a report from the place-based education evaluation collaborative. <https://www.promiseofplace.org/>
- Resor, C. W. (2010). Place-based education: What is its place in the social studies classroom? *The Social Studies*, 101(5), 185-188. <https://doi.org/10.1080/00377990903493853>
- Russell-ciardi, M. (2006). Place-based Education in an Urban Environment1. *Museum International*, 58(3), 71-77. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0033.2006.00570.x>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Semken, S., Ward, E. G., Moosavi, S., & Chinn, P. W. U. (2017). Place-based education in geoscience: Theory, research, practice and assessment. *Journal of Geoscience Education*, 65(4), 542-562. <https://doi.org/10.5408/17-276.1>
- Smith, G. A. (2007). Place-based education: breaking through the constraining regularities of public school. *Environmental Education Research*, 13(2), 189-207. <https://doi.org/10.1080/13504620701285180>
- Sobel, D. (2023). *Yer temelli eğitim okulu ve yaşadığımız çevreyi birleştirmek*. Yeni İnsan.
- Tabaru Örnek, G. (2022). *Hayat bilgisi dersinde yer temelli öğretim uygulamalarının öğrencilerin girişimcilik becerisi ve çevre okuryazarlığına etkisi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üztemur, S., Dinç, E., & Acun, İ. (2018). Yer temelli eğitim yaklaşımı ve sosyal bilgiler öğretim programlarına yansımaları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 141-158. <https://doi.org/10.17679/inuefd.326727>
- Wanich, W. (2006). Place-based education in the united states and thailand: with implications for mathematics education. Working Paper No. 33. *Appalachian Collaborative Center for Learning, Assessment, and Instruction in Mathematics (ACCLAIM)*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED495019.pdf>
- Yemini, M., Engel, L., & Ben Simon, A. (2023). Place-based education—a systematic review of literature. *Educational Review*, 1-21. <https://doi.org/10.1080/00131911.2023.2177260>
- Yıldırım, A., & Şimsek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

- Yıldız, N., & Mentiş Taş, A. (2015). Hayat bilgisi 1, 2 ve 3. sınıf programı ile ders kitaplarının yer temelli eğitim açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 273-284.
- Yıldız Yılmaz, N., & Tabaru, G. (2017). Fen bilimleri 3 ve 4. sınıf öğretim programı ile ders kitaplarının yer temelli eğitim açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1584-1605. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2017.17.31178-338849>

EXTENDED ABSTRACT

1. INTRODUCTION

Place-based education (PBE) is an approach that takes learning out of the school by incorporating the schoolyard, local community and environment into learning, as well as the environment in which students live. PBE provides opportunities for students to encounter local heritage, cultures, opportunities, and experiences and uses these as a foundation for the study of social studies, science, mathematics, language arts and other subjects across the curriculum (Promise of place, 2010). At the same time, since PBE involves raising awareness about social issues, generating solutions to local problems and showing examples of entrepreneurship based on geographical and economic conditions, it will not only help students understand the past and present but also prepare them for the future and make them feel a sense of belonging and responsibility towards the society they live in (Daş, 2021; Köşker, 2012). PBE is divided into different sub-dimensions for each subject and these sub-dimensions are categorized under five different headings by Smith (2002). These include cultural studies that enable students to learn about the culture and history of the society they live in and direct them to historical research; nature studies that enable students to discover the natural features of the place where they live and use what they have learnt; problem solving processes that enable students to take an active role in solving a problem by enabling them to identify local problems through their knowledge and experiences and to propose solutions; entrepreneurship opportunities, where students are offered career choices and job opportunities in their local environment, encouraged to create their own economic opportunities in the community and learn about the livelihoods of the place where they live and generate creative ideas from them; and community studies, where students are given the opportunity to take an active role in social processes, develop ideas and share their views on social issues (Wanich, 2006), which develops a sense of social commitment and social responsibility in students. The social studies course is one of the courses where the PBE approach can be used in the most appropriately since it is a course that includes many areas of society in terms of content (Daş, 2021) and is based on the acquisition of responsible and effective citizens (Üztemur et al., 2018). Based on all these, when the behaviors and skills aimed to be gained in the social studies course are shaped according to PBE, it will contribute to the acquisition of qualified individuals with high environmental awareness who know their immediate environment well in terms of geographical, cultural, historical, social, etc. aspects and can produce solutions to the problems occurring in their environment (Özkaral & Daş, 2022). Considering the importance of using PBE in the social studies course, it is important to determine the extent to which existing social studies textbooks include the PBE approach. The aim of the study is to first determine the 5th grade level outcomes included in the 2018 curriculum within the scope of PBE and then to determine which sub-dimension of PBE is covered by the activities corresponding to these learning outcomes in the 5th grade social studies textbooks.

2. METHOD

The study is a descriptive survey research designed according to the qualitative research method. The data source of this study consists of two 5th grade social studies textbooks prepared by a state and private publishing house and the 2018 social studies curriculum. Document analysis was used as the data collection method in the study. In line with the purpose of the study, four researchers who are experts in the field identified the achievements in the 2018 social studies curriculum that are related to locality. In line with the results obtained here, two social studies textbooks belonging to the 5th grade were examined. "Textbook Activity Review Form" was used as a data collection tool. Descriptive analysis method was used to analyze the data. The data obtained in the study were analyzed as unit, subject, outcome, activity purpose and PBE dimension of the activity.

3. FINDINGS, DISCUSSION AND RESULTS

With the inclusion of the PBE curriculum in education, the traditional curriculum framework and in connection with this the learning culture of students will change fundamentally (Fly, 2010). Considering

the importance of using the PBE approach in the social studies course, for the purpose of the study, it was concluded that 18 learning outcomes out of a total of 33 learning outcomes in the 5th grade level of the curriculum were related to PBE. Among these learning areas that include learning outcomes that can be associated with PBE, it was determined that the learning area that is less associated with PBE is the "Individual and Society" learning area and the learning area that is more associated with PBE is the "Culture and Heritage" learning area. As a result, when the two social studies textbooks that were investigated for their inclusion of the PBE approach were examined, it was determined that more activities were included in the textbook prepared by the state. In the textbook prepared by the state, there are 37 activities that can be associated with PBE, while there are 29 activities in the textbook prepared by the private publishing house. Although these activities are activities that can be associated with PBE, it can be said that they are limited activities that allow students to learn by doing and experiencing, especially in out-of-school learning environments. Even if the number of activities can be described as sufficient in terms of number, it is necessary to include activities that include higher level and effective learning in terms of quality in the textbooks. In the context of the results of this study, it can be suggested to include more activities in the textbooks that are more inclusive towards the PBE approach and that direct students to out-of-school learning environments more, to conduct studies on the extent to which the activities in the textbooks contribute to students' recognition of their environment, and to conduct studies in which activity examples are developed in line with the gains determined to be related to PBE.

ARAŞTIRMANIN ETİK İZNİ

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü

Etik değerlendirme kararının tarihi: 06.03.2023

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: E-61923333-050.99-227557

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Araştırmada 1. yazarın araştırmaya katkı oranı %50, 2. yazarın araştırmaya katkı oranı %50’dir.

Yazar 1: Araştırmanın tasarlanması, yöntemin belirlenmesi, veri toplama aracının belirlenmesi, danışmanlık.

Yazar 2: Araştırmanın tasarlanması, yöntemin belirlenmesi, veri toplama, veri analizi, raporlaştırma.

DESTEK ve TEŞEKKÜR BEYANI (ACKNOWLEDGEMENT)

Bu makale TÜBİTAK tarafından desteklenen 3005 program kodlu ve 222K234 numaralı "Yerel, Tarihi, Kültürel ve Doğal Varlıkların Öğretim Programları ile Entegrasyonu" başlıklı projenin bir bölümünden üretilmiştir. Araştırmaya destek veren TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

ÇATIŞMA BEYANI (CONFLICT OF INTEREST)

Bu araştırmanın herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantısı yoktur. Araştırmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.